Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 8. októbra 2026*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálna politika – Smernica 2003/88/ES – Článok 2 bod 1 – Pojem ‚pracovný čas‘ – Článok 6 písm. b) – Maximálny týždenný pracovný čas – Bezpečnosť a ochrana zdravia pracovníkov – Pracovný čas hasičov – Služobná pohotovosť na pracovisku, ktorá nie je zahrnutá do pracovného času – Právo na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnené voči členskému štátu z dôvodu porušenia práva Únie – Podmienky – Spôsob výpočtu náhrady škody spôsobenej z dôvodu porušenia článku 6 písm. b) smernice 2003/88 – Zásada ekvivalencie – Zásada efektivity“

Vo veci C-808/24 [Zálečta] [i],

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Okresného súdu Lučenec (Slovensko) z 13. novembra 2024 a doručený Súdnemu dvoru 26. novembra 2024, ktorý súvisí s konaním:

M. R.

proti

Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory F. Biltgen, sudcovia S. Gervasoni, A. Kumin, I. Ziemele (spravodajkyňa) a M. Bošnjak,

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: V. Di Bucci,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– slovenská vláda, v zastúpení: E. V. Larišová a A. Lukáčik, splnomocnení zástupcovia,

– Írsko, v zastúpení: M. Browne, Chief State solicitor, A. Burke a A. Joyce, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci D. Ryan, BL,

* Jazyk konania: slovenčina.

[i] Názov tejto veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

– Európska komisia, v zastúpení: D. Recchia, A. Tokár a F. van Schaik, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 19. marca 2026,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 bodu 1 a článku 6 písm. b) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (Ú. v. EÚ L 299, 2003, s. 9; Mim. vyd. 05/004, s. 381).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi M. R., hasičom a záchranárom, na jednej strane a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky na druhej strane vo veci náhrady nemajetkovej ujmy, ktorá údajne vznikla M. R. z dôvodu, že Slovenská republika do svojho právneho poriadku nesprávne prebrala smernicu 2003/88.

Právny rámec

Právo Únie

3 Článok 2 smernice 2003/88 s názvom „Definície“ v bodoch 1 a 2 stanovuje:

„Na účely tejto smernice platia tieto definície:

1. ‚pracovný čas‘ je akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou;

2. ‚čas odpočinku‘ je akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom.“

4 Článok 6 uvedenej smernice, nazvaný „Maximálny týždenný pracovný čas“, znie:

„Členské štáty prijmú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že v súlade s potrebou chrániť bezpečnosť a zdravie pracovníkov:

a) týždenný pracovný čas bude obmedzený zákonmi, inými právnymi predpismi alebo správnymi opatreniami alebo kolektívnymi zmluvami alebo dohodami medzi sociálnymi partnermi;

b) priemerný pracovný čas pre každé obdobie siedmich dní vrátane nadčasov neprekročí 48 hodín.“

Slovenské právo

5 Podľa § 85 ods. 1 zákona č. 315/2001 Z. z. o Hasičskom a záchrannom zbore z 2. júla 2001:

„Služobný čas príslušníka [hasičského a záchranného zboru] je časový úsek, v ktorom príslušník vykonáva štátnu službu a je k dispozícii služobnému úradu.“

6 Ustanovenie § 86 ods. 2 tohto zákona stanovuje:

„Pri nerovnomernom rozvrhnutí nesmie byť dĺžka služobného času v jednotlivých služobných dňoch vyššia ako 18 hodín. Celková dĺžka vykonávania štátnej služby a na ňu bezprostredne nadväzujúcej určenej služobnej pohotovosti v mieste vykonávania štátnej služby je najviac 24 hodín v služobnom dni.“

7 Ustanovenie § 92 ods. 1 tohto zákona stanovuje:

„Služobný úrad určuje príslušníkovi [hasičského a záchranného zboru] služobnú pohotovosť v štátnej službe v mieste vykonávania štátnej služby, ktorá bezprostredne nadväzuje na vykonávanie štátnej služby podľa § 86 ods. 2 v rámci rozvrhnutia služobného času.“

8 Ustanovenie § 122 ods. 3 uvedeného zákona uvádza:

„Náhrada za služobnú pohotovosť… nepatrí za čas, v ktorom došlo počas jej trvania k vykonaniu štátnej služby; takéto vykonávanie štátnej služby je štátnou službou nadčas.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

9 M. R., ktorý je členom hasičského a záchranného zboru obce Lučenec (Slovensko), sa domnieva, že čas služobnej pohotovosti, ktorý odpracoval na svojom pracovisku, sa v rozpore s článkom 2 bodom 1 a článkom 6 písm. b) smernice 2003/88 nepovažuje za pracovný čas. V dôsledku toho mu vznikla nemajetková ujma z dôvodu nesprávneho prebratia tohto článku 2 ods. 1 do slovenského právneho poriadku, čo malo za následok, že v jeho prípade nebol dodržaný maximálny týždenný pracovný čas, ako je definovaný v uvedenom článku 6 písm. b). Takéto porušenia mali okrem toho nepriaznivý vplyv na jeho právo na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života.

10 M. R. podal na Okresný súd Lučenec (Slovensko) žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu porušenia jeho práva na rešpektovanie jeho súkromného a rodinného života, jeho práva na primeraný odpočinok po práci a na ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci. Nepodal však návrh na náhradu škody za rozsah hodín služobnej pohotovosti, ktoré mu neboli zarátané do pracovného času a v dôsledku ktorých u neho došlo k prekročeniu 48 hodín stanovených v článku 6 písm. b) smernice 2003/88, pokiaľ ide o maximálny týždenný pracovný čas.

11 Rozsudkom z 20. decembra 2023 tento súd konštatoval, že v rozpore s článkom 2 bodom 1 smernice 2003/88, ako ho vyložil Súdny dvor v rozsudku z 21. februára 2018, Matzak (C-518/15, EU:C:2018:82), slovenská právna úprava stanovuje možnosť nezapočítať do pracovného času čas služobnej pohotovosti odpracovaný hasičom tak na pracovisku, ako aj doma. V tejto súvislosti Okresný súd Lučenec uviedol, že na priznanie náhrady škody nestačí, že čas služobnej pohotovosti nebol započítaný ako pracovný čas v zmysle článku 2 bodu 1 smernice 2003/88. Je ešte potrebné, aby pracovný čas vrátane služobnej pohotovosti prekročil maximálny týždenný pracovný čas stanovený v článku 6 písm. b) tejto smernice.

12 V tejto súvislosti Okresný súd Lučenec konštatoval, že počas dotknutého referenčného obdobia v trvaní šiestich mesiacov dĺžka pracovného času M. R. vrátane ním odpracovanej služobnej pohotovosti prekročila o 28 dní počet pracovných dní, ktoré bolo možné odpracovať počas tohto obdobia, a to v rozpore s článkom 6 písm. b) uvedenej smernice, a že toto prekročenie malo objektívne vplyv na súkromný a rodinný život M. R.

13 V dôsledku toho tento súd nariadil Slovenskej republike zaplatiť M. R. náhradu nemajetkovej ujmy vypočítanú s prihliadnutím jednak na rozsah uvedeného prekročenia a jednak na stratu nádeje na zmenu vnútroštátnej právnej úpravy vzhľadom na neexistenciu takejto zmeny napriek judikatúre Súdneho dvora vyplývajúcej najmä z rozsudku z 21. februára 2018, Matzak (C-518/15, EU:C:2018:82).

14 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky podalo proti tomuto rozsudku odvolanie na Krajský súd v Banskej Bystrici (Slovensko), ktorý uznesením z 30. mája 2024 zrušil uvedený rozsudok z dôvodu, že Okresný súd Lučenec rozhodol *ultra petita*, keďže M. R. pred týmto súdom neuplatnil ani právo založené na strate nádeje na zmenu vnútroštátnej právnej úpravy, ani právo na náhradu nemajetkovej ujmy v súvislosti s počtom odpracovaných hodín nad rámec obmedzenia stanoveného v článku 6 písm. b) smernice 2003/88. M. R. totiž uviedol len to, že mu vznikla nemajetková ujma najmä z dôvodu, že služobná pohotovosť, ktorú odpracoval počas dotknutého obdobia, nebola započítaná ako pracovný čas. Krajský súd v Banskej Bystrici okrem iného konštatoval, že nemajetková ujma spôsobená v dôsledku nezlučiteľnosti vnútroštátneho práva s článkom 2 bodom 1 tejto smernice vedie k náhrade škody bez toho, aby bolo potrebné dospieť k záveru o porušení článku 6 písm. b) uvedenej smernice.

15 Krajský súd v Banskej Bystrici vrátil vec na Okresný súd Lučenec, ktorý je vnútroštátnym súdom predkladajúcim návrh na začatie prejudiciálneho konania a ktorý má pochybnosti o výklade článku 2 bodu 1 a článku 6 písm. b) smernice 2003/88. Tento súd si v podstate kladie otázku, či, ako sa zdá, že pripustil Krajský súd v Banskej Bystrici, na to, aby bola M. R. priznaná náhrada nemajetkovej ujmy, stačí, aby jeho služobná pohotovosť nebola započítaná ako pracovný čas v rozpore s článkom 2 bodom 1 smernice 2003/88, alebo či je potrebné, aby došlo aj k nedodržaniu obmedzenia 48 hodín počas obdobia siedmich dní stanoveného v článku 6 písm. b) tejto smernice.

16 Podľa predkladajúceho vnútroštátneho súdu článok 2 bod 1 smernice 2003/88 obsahuje len definíciu pojmu „pracovný čas“, zatiaľ čo článok 6 písm. b) tejto smernice výslovne stanovuje zákaz prekročenia obmedzení stanovených pre maximálny týždenný pracovný čas v zmysle, v akom je tento pojem definovaný. Tento súd sa teda domnieva, že právo na náhradu škody pre dotknuté osoby existuje len v prípade porušenia tohto článku 6 písm. b) v spojení s týmto článkom 2 bodom 1, a nie v prípade porušenia tohto posledného uvedeného ustanovenia posudzovaného samostatne.

17 Za týchto okolností Okresný súd Lučenec rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Zakladá nárok na náhradu škody voči členskému štátu porušením práva Únie skutočnosť, že pracovná pohotovosť zamestnanca sa podľa vnútroštátnej právnej úpravy nezapočítava do pracovného času v rozpore s článkom 2 ods. 1 smernice [2003/88], bez toho, aby bolo preukázané, že súčasne bol u zamestnanca porušený článok 6 písm. b) predmetnej smernice?

2. Ak je odpoveď na predchádzajúcu otázku kladná, má vnútroštátny súd zohľadňovať pri určení primeranosti výšky náhrady škody rozsah hodín pracovnej pohotovosti, ktorý v dôsledku vnútroštátnej úpravy nebol zahrnutý do pracovného času zamestnanca, alebo výška náhrady škody voči členskému štátu má byť stanovená za trvanie protiprávneho stavu vo forme vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá umožňuje, aby pracovná pohotovosť nebola zarátavaná do pracovného času zamestnanca v rozpore s uvedenou smernicou?

3. Ak je odpoveď na [prvú] otázku záporná, má vnútroštátny súd zohľadňovať pri určení primeranosti výšky náhrady škody rozsah hodín, v ktorom došlo k porušeniu článku 6 písm. b) smernice, alebo výška náhrady škody voči členskému štátu má byť stanovená za trvanie protiprávneho stavu vo forme vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá umožňuje, aby pracovná pohotovosť nebola zarátavaná do pracovného času zamestnanca v rozpore s uvedenou smernicou?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

18 Na úvod treba pripomenúť, že zásada zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktoré je mu pripísateľné, je súčasťou systému Zmlúv, na ktorých je Únia založená (rozsudky z 19. novembra 1991, Francovich a i., C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428, bod 35, ako aj z 8. septembra 2026, Ferreira da Silva e Brito a i., C-293/24, EU:C:2026:723, bod 42).

19 Táto zásada platí pre každý prípad porušenia práva Únie členským štátom bez ohľadu na orgán členského štátu, ktorého konanie alebo nečinnosť vedie k vzniku tohto porušenia, vrátane vnútroštátneho zákonodarcu, a bez ohľadu na orgán verejnej moci, ktorý podľa práva dotknutého členského štátu v zásade nesie zodpovednosť za náhradu uvedenej škody [pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, body 32 a 63, ako aj z 28. júna 2022, Komisia/Španielsko (Porušenie práva Únie zákonodarcom), C-278/20, EU:C:2022:503, bod 30 a citovanú judikatúru].

20 Pokiaľ ide o podmienky vzniku zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom v dôsledku porušení práva Únie, ktoré sú tomuto štátu pripísateľné, Súdny dvor opakovane rozhodol, že poškodení jednotlivci majú právo na náhradu škody, keď sú splnené tri podmienky, a to, že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať jednotlivcom práva, porušenie tejto normy je dostatočne závažné a medzi týmto porušením a škodou spôsobenou týmto jednotlivcom existuje priama príčinná súvislosť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. marca 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 51, ako aj z 8. septembra 2026, Ferreira da Silva e Brito a i., C-293/24, EU:C:2026:723, bod 44).

21 Tieto tri podmienky sú potrebné a postačujúce na to, aby jednotlivcom vzniklo právo na náhradu škody bez toho, aby sa tým vylúčilo, že zodpovednosť členského štátu môže vzniknúť aj za menej reštriktívnych podmienok na základe vnútroštátneho práva [rozsudok z 28. júna 2022, Komisia/Španielsko (Porušenie práva Únie zákonodarcom), C-278/20, EU:C:2022:503, bod 32 a citovaná judikatúra].

22 Pokiaľ sú splnené tri podmienky pripomenuté v bode 20 tohto rozsudku, štát musí, s výhradou práva na náhradu škody, ktorý má tak základ priamo v práve Únie, napraviť následky spôsobenej škody podľa vnútroštátneho práva upravujúceho zodpovednosť za spôsobenú škodu, pričom

podmienky náhrady škody stanovené vnútroštátnymi právnymi úpravami nemôžu byť menej výhodné ako podmienky obdobných vnútroštátnych prostriedkov nápravy (zásada ekvivalencie) a nemôžu byť upravené tak, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu dosiahnutia náhrady (zásada efektivity) [rozsudok z 28. júna 2022, Komisia/Španielsko (Porušenie práva Únie zákonodarcom), C-278/20, EU:C:2022:503, bod 33 a citovaná judikatúra].

23 Na otázky položené predkladajúcim vnútroštátnym súdom treba odpovedať práve s prihliadnutím na zásady pripomenuté v bodoch 18 až 22 tohto rozsudku.

O prvej otázke

24 Svojou prvou otázkou sa predkladajúci vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 2 bod 1 smernice 2003/88 vykladať v tom zmysle, že jeho cieľom je priznať práva jednotlivcom, takže jeho porušenie členským štátom im môže zakladať právo na náhradu škody na základe práva Únie bez toho, aby sa od nich vyžadovalo, aby preukázali, že súčasne došlo k porušeniu článku 6 písm. b) tejto smernice.

25 V prvom rade článok 2 bod 1 smernice 2003/88 definuje pojem „pracovný čas“ ako „akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti“. Podľa článku 2 bodu 2 tejto smernice je pojem „čas odpočinku“ definovaný ako „akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom“.

26 V druhom rade z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že pojmy „pracovný čas“ a „čas odpočinku“ v zmysle smernice 2003/88 sú pojmami práva Únie, ktoré treba definovať podľa objektívnych vlastností s odkazom na systém a účel tejto smernice, ktorým je stanoviť minimálne požiadavky zamerané na zlepšenie životných a pracovných podmienok pracovníkov. Iba takýto autonómny výklad totiž môže zaručiť uvedenej smernici plnú účinnosť, ako aj jednotné uplatňovanie týchto pojmov vo všetkých členských štátoch (rozsudok z 9. októbra 2025, STAS-IV, C-110/24, EU:C:2025:768, bod 22 a citovaná judikatúra).

27 V treťom rade Súdny dvor zdôraznil, že článok 2 smernice 2003/88 sa nenachádza medzi jej ustanoveniami, od ktorých sa možno odchýliť (rozsudok z 9. októbra 2025, STAS-IV, C-110/24, EU:C:2025:768, bod 23 a citovaná judikatúra).

28 Z toho vyplýva, že pojem „pracovný čas“ je jedným zo základných pojmov, na ktorých sú založené všetky ustanovenia smernice 2003/88, a že súlad vnútroštátneho práva s definíciou tohto pojmu je nevyhnutný na správne uplatnenie tohto celku ustanovení.

29 Zo znenia článku 2 bodu 1 tejto smernice pritom nemožno vyvodiť, že toto ustanovenie má samo osebe za cieľ priznať práva jednotlivcom, takže jeho porušenie členským štátom by mohlo zakladať jednotlivcom právo na náhradu škody zo strany tohto členského štátu z dôvodu tohto porušenia. Článok 2 uvedenej smernice, ako to uvádza jeho názov, totiž v bode 1 len definuje pojem „pracovný čas“ na účely uvedenej smernice tak, že označuje „akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou“, bez toho, aby priznával zároveň práva jednotlivcom alebo kladné či záporné povinnosti pre jednotlivcov, členské štáty alebo inštitúcie Únie v zmysle ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplývajúcej najmä z rozsudku z 5. marca 2024, Kočner/Europol (C-755/21 P, EU:C:2024:202, bod 119 a citovaná judikatúra).

30 Zdá sa teda, že v prípade porušenia len článku 2 bodu 1 smernice 2003/88 nie je splnená prvá podmienka vzniku zodpovednosti členského štátu uvedená v bode 20 tohto rozsudku.

31 V každom prípade však treba pripomenúť, že podľa judikatúry Súdneho dvora právo Únie vôbec nevylučuje, aby zodpovednosť štátu za porušenie tohto práva mohla byť na základe vnútroštátneho práva vyvodená aj za menej reštriktívnych podmienok (rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 66), čo však v prejednávanej veci prináleží overiť predkladajúcemu vnútroštátnemu súdu.

32 V dôsledku toho treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 2 bod 1 smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že jeho cieľom nie je priznať práva jednotlivcom, takže jeho porušenie členským štátom im nemôže zakladať právo na náhradu škody na základe práva Únie.

O druhej otázke

33 Keďže druhú otázku položil predkladajúci vnútroštátny súd v prípade kladnej odpovede na prvú otázku, nie je potrebné na ňu odpovedať.

O tretej otázke

34 Svojou treťou otázkou, ktorá je položená v prípade zápornej odpovede na prvú otázku, sa predkladajúci vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 6 písm. b) smernice 2003/88 vykladať v tom zmysle, že náhrada nemajetkovej ujmy členskými štátmi, ktorú tieto štáty spôsobili jednotlivcom porušením tohto ustanovenia, sa má určiť v súlade s vnútroštátnym právom s prihliadnutím na počet hodín odpracovaných nad rámec obmedzenia stanoveného v uvedenom ustanovení alebo s prihliadnutím na dĺžku trvania porušenia práva Únie, ktoré vyplýva zo skutočnosti, že dotknutá vnútroštátna právna úprava nestanovuje započítanie času služobnej pohotovosti do „pracovného času“ v zmysle článku 2 bodu 1 tejto smernice.

35 Na účely odpovede na túto otázku prináleží predkladajúcemu vnútroštátnemu súdu, aby overil, či sú v prejednávanej veci splnené podmienky vzniku zodpovednosti štátu pripomenuté v bode 20 tohto rozsudku.

36 V tejto súvislosti, pokiaľ ide o prvú podmienku vzniku zodpovednosti štátu, a to že porušená právna norma Únie má za cieľ priznať práva jednotlivcom, Súdny dvor už rozhodol, že článok 6 písm. b) smernice 2003/88 predstavuje pravidlo sociálneho práva Únie, ktoré priznáva jednotlivcom práva, ktoré môžu uplatniť priamo pred vnútroštátnymi súdmi z dôvodu, že ukladá členským štátom maximálnu hranicu priemerného týždenného pracovného času, ktorá musí byť ako minimálna požiadavka priznaná každému pracovníkovi (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, EU:C:2004:584, bod 100, ako aj z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, body 49 a 50).

37 Ak teda M. R. zakladá svoju žalobu nielen na porušení článku 2 bodu 1 smernice 2003/88, ale aj na porušení jej článku 6 písm. b), čo prináleží overiť predkladajúcemu vnútroštátnemu súdu, sa zdá, že prvá podmienka vzniku zodpovednosti Slovenskej republiky je splnená.

38 Pokiaľ ide o druhú podmienku vzniku zodpovednosti štátu, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že rozhodujúcim kritériom na prijatie záveru, že porušenie práva Únie je dostatočne závažné, je kritérium zjavného a závažného prekročenia hraníc voľnej úvahy, ktoré obsahuje porušená

norma. Ak dotknutý orgán disponuje iba značne obmedzenou alebo dokonca nedisponuje nijakou mierou voľnej úvahy, jednoduché porušenie práva Únie môže postačovať na preukázanie existencie dostatočne závažného porušenia tohto práva. Na účely posúdenia, ktoré sa má vykonať, je potrebné zohľadniť oblasť, podmienky a kontext, v ktorých je dotknutému orgánu uložená predmetná povinnosť. Okrem toho treba zohľadniť najmä stupeň jasnosti a presnosti porušenej normy, ako aj rozsah miery voľnej úvahy, ktorú táto norma ponecháva dotknutému orgánu, komplexnosť situácie, ktorú treba upraviť, a ťažkosti pri uplatňovaní alebo výklade predpisov (rozsudok z 5. marca 2024, Kočner/Europol, C-755/21 P, EU:C:2024:202, body 126 až 128 a citovaná judikatúra).

39 Porušenie práva Únie sa v každom prípade považuje za dostatočne závažné, ak k nemu došlo v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora v danej oblasti (rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 52, ako aj v tomto zmysle rozsudok z 1. augusta 2025, Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth a i., C-97/24, EU:C:2025:594, bod 30, ako aj citovanú judikatúru).

40 Z informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že čas služobnej pohotovosti M. R. za predmetné obdobie od 1. augusta 2020 do 30. júna 2023 sa nepovažoval za „služobný čas“ v zmysle slovenského práva. Z tohto návrhu tiež vyplýva, že počas dotknutého referenčného obdobia v trvaní šesť mesiacov prekročil pracovný čas M. R. maximálnu dĺžku 48 hodín za obdobie siedmich dní stanovenú v článku 6 písm. b) smernice 2003/88 v rozpore s týmto ustanovením.

41 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v období od 1. augusta 2020 do 30. júna 2023 bola judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa pojmu „pracovný čas“, najmä pokiaľ ide o hasičov, už ustálená. Súdny dvor najmä rozhodol, že „činnosti vykonávané zásahovými službami verejnej hasičskej služby… patria do rozsahu pôsobnosti smernice 2003/88, takže článok 6 písm. b) tejto smernice v zásade bráni prekročeniu 48-hodinovej hranice stanovenej pre maximálny týždenný pracovný čas vrátane zásahových služieb“ (rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 57).

42 Súdny dvor navyše tiež spresnil, ako je uvedené v bode 27 tohto rozsudku, že článok 2 smernice 2003/88, ktorý definuje pojmy „pracovný čas“ a „čas odpočinku“, sa nenachádza medzi ustanoveniami tejto smernice, od ktorých sa možno odchýliť (rozsudky z 10. septembra 2015, Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras, C-266/14, EU:C:2015:578, bod 28 a citovaná judikatúra, ako aj z 9. októbra 2025, STAS-IV, C-110/24, EU:C:2025:768, bod 23 a citovaná judikatúra).

43 Ak by sa vzhľadom na judikatúru pripomenutú v bodoch 41 a 42 tohto rozsudku ukázalo, že k nedodržaniu požiadaviek článku 6 písm. b) smernice 2003/88 v období od 1. augusta 2020 do 30. júna 2023 došlo v zjavnom rozpore s judikatúrou Súdneho dvora, čo prináleží overiť predkladajúcemu vnútroštátnemu súdu, existencia dostatočne závažného porušenia práva Únie by bola preukázaná.

44 V dôsledku toho by bola druhá podmienka vzniku zodpovednosti štátu v zmysle judikatúry citovanej v bode 20 tohto rozsudku splnená.

45 Pokiaľ ide o tretiu podmienku vzniku zodpovednosti štátu za porušenie práva Únie, predkladajúcemu vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či, ako sa zdá, že vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, existuje príčinná súvislosť medzi prekročením pracovného času stanoveného v článku 6 písm. b) smernice 2003/88 a nemajetkovou ujmou, ktorej náhradu M. R. požaduje.

46 Pokiaľ ide podmienky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej v dôsledku porušenia práva Únie, treba po prvé uviesť, že smernica 2003/88 neobsahuje nijaké osobitné pravidlo, pokiaľ ide o náhradu škody prípadne spôsobenej pracovníkom z dôvodu porušenia minimálnych požiadaviek, ktoré stanovuje, najmä pokiaľ ide o dĺžku pracovného času. V dôsledku toho z ustanovení tejto smernice nemožno vyvodiť, že uprednostňuje určitú formu náhrady škody pred inými (pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, body 44, 96 a 98, ako aj z 20. júna 2024, Artemis security, C-367/23, EU:C:2024:529, body 26 a 27).

47 Po druhé v prípade neexistencie ustanovení práva Únie v tejto oblasti, štátu prináleží napraviť následky spôsobenej škody podľa vnútroštátneho práva upravujúceho zodpovednosť za spôsobenú škodu, pričom podmienky náhrady škody stanovené vo vnútroštátnych právnych úpravách nemôžu byť menej výhodné ako podmienky týkajúce sa obdobných vnútroštátnych prostriedkov nápravy (zásada ekvivalencie) a nemôžu byť upravené tak, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu dosiahnutia náhrady (zásada efektivity) [rozsudky z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 62, a z 28. júna 2022, Komisia/Španielsko (Porušenie práva Únie zákonodarcom), C-278/20, EU:C:2022:503, body 176 až 184.]

48 Po tretie Súdny dvor rozhodol, že náhrada škôd spôsobených jednotlivcom porušením práva Únie musí byť primeraná vzniknutej škode, aby sa mohla zabezpečiť účinná ochrana ich práv (rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 92).

49 Za týchto podmienok členským štátom prináleží, aby pri dodržaní týchto zásad jednak určili, či sa náhrada škody spôsobená jednotlivcovi porušením ustanovení smernice 2003/88 má poskytnúť vo forme finančného odškodnenia, a jednak definovali pravidlá týkajúce sa spôsobu výpočtu tejto náhrady (pozri analogicky rozsudok z 25. novembra 2010, Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, bod 94).

50 Pokiaľ ide konkrétne o podmienky náhrady škôd, ktoré majú členské štáty nahradiť jednotlivcom a ktoré im tieto štáty spôsobili porušením článku 6 písm. b) smernice 2003/88, sa tieto podmienky musia určiť v súlade s vnútroštátnym právom nie v závislosti od dĺžky trvania porušenia práva Únie vyplývajúceho zo skutočnosti, že dotknutá vnútroštátna právna úprava nestanovuje započítanie času služobnej pohotovosti do „pracovného času“ v zmysle článku 2 bodu 1 tejto smernice, ale v závislosti od škody, ktorá bola skutočne a konkrétne spôsobená dotknutým jednotlivcom v priamej príčinnej súvislosti s porušením článku 6 písm. b) uvedenej smernice a v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity.

51 V prejednávanej veci by bolo možné zohľadniť najmä počet hodín odpracovaných nad rámec obmedzenia stanoveného v článku 6 písm. b) smernice 2003/88, ktorý môže mať vplyv na súkromný a rodinný život M. R., ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

52 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 6 písm. b) smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že náhrada nemajetkovej ujmy, ktorú majú členské štáty nahradiť jednotlivcom a ktorú im tieto štáty spôsobili porušením tohto ustanovenia, sa má určiť v súlade s vnútroštátnym právom nie v závislosti od dĺžky trvania

porušenia práva Únie vyplývajúceho zo skutočnosti, že dotknutá vnútroštátna právna úprava nestanovuje započítanie času služobnej pohotovosti do „pracovného času“ v zmysle článku 2 bodu 1 tejto smernice, ale v závislosti od škody, ktorá bola skutočne a konkrétne spôsobená dotknutým jednotlivcom v priamej príčinnej súvislosti s porušením článku 6 písm. b) uvedenej smernice a v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity.

O trovách

53 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred predkladajúcim vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol:

1. **Článok 2 bod 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   jeho cieľom nie je priznať práva jednotlivcom, takže jeho porušenie členským štátom im nemôže zakladať právo na náhradu škody na základe práva Únie.

2. **Článok 6 písm. b) smernice 2003/88**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   náhrada nemajetkovej ujmy, ktorú majú členské štáty nahradiť jednotlivcom a ktorú im tieto štáty spôsobili porušením tohto ustanovenia, sa má určiť v súlade s vnútroštátnym právom nie v závislosti od dĺžky trvania porušenia práva Únie vyplývajúceho zo skutočnosti, že dotknutá vnútroštátna právna úprava nestanovuje započítanie času služobnej pohotovosti do „pracovného času“ v zmysle článku 2 bodu 1 tejto smernice, ale v závislosti od škody, ktorá bola skutočne a konkrétne spôsobená dotknutým jednotlivcom v priamej príčinnej súvislosti s porušením článku 6 písm. b) uvedenej smernice a v súlade so zásadami ekvivalencie a efektivity.

Biltgen Gervasoni Kumin

Ziemele Bošnjak

Rozsudok bol vyhlásený v Luxemburgu 8. októbra 2026.

Tajomník
V. Di Bucci

Predseda komory
F. Biltgen